

Szintaxis

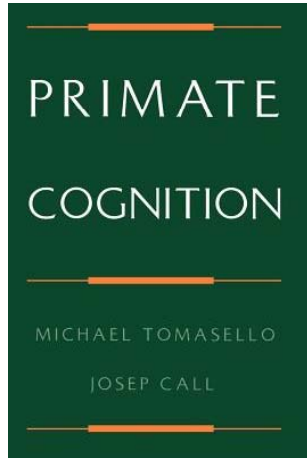
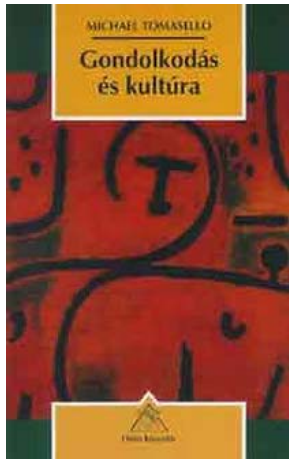
Tomasello, M. (2000) Do young children have adult syntactic competence?
Cognition, 74, 209-253.

űrüggyén

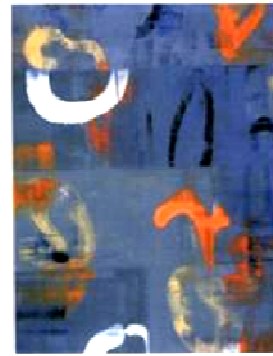
Zétényi Tamás

www.nytud.hu/depts/tlp/quantification

zetenyi@nytud.hu

CONSTRUCTING A LANGUAGE

Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. Leipzig

kiindulópont:

Chomsky - UG

- 'a gyerek fejében ott van a szintaxis - nem az egyedfejlődés során alakul ki'
- a gy.-nél a grammatikai szabályok azonosak a felnőttekével
- kompetenciájuk felnőttekével azonos

Tomasello

- a gyerekek tanulják a szintaxist miközben hallják a nyelvet és 'nem csak' aktiválják az öröklött UG-t.

tézis:

Az UG hipotézissel szemben a '**Cognitive functional linguistics**'
(usage-based) hipotézis bejósolja a gyerekek (3 év alattiak) nyelvi
produkcióját - Abott-Smith & Tomasello, 06

kritériumok: (*continuity assumption*)

- a beszélő konvencionális (hogyan érthető legyen)
- és kreatív (amit tud, azt új helyzetben is tudja alkalmazni)

kérdés:

- a gyerekek beszéde felnőttszerű kompetencia vagy imitáció?

teszt: (20 vizsgálat, 8 publikáció)

- spontán beszéd (társas helyzetben) elemzése (esetleg Corpus)
- nonsense szavak 'beépítése'

a felnőttek ilyeneket mondanak:

*Where's the X? I wanna X, More X, It's a X, I'm X-ing it
Put X here, Mommy's X-ing it, Let's X it, Throw X,
X gone, I X-ed it, Sit on the X, Open X, X here,
There's a X, X broken*

mit tud a gyerek? - **főnevek**
mit nem? - **igék**

teszt - megfigyelés

1 gy, 1 óra, 8 hónap (15 és 24 hónapos kora között), kéthetente (Tomasello,92)

162 ige 50%-át csak egy konstrukcióban használja

Mommy break, Daddy break (1 konstrukcióban)

Mommy break cup, Break cup, Break with stick (3 konstrukcióban)

néha ugyanez, vagy hasonló igék alany nélkül is feltűnnek

(pl. előző tesztnapon is)

(verb island hypothesis)

igék mondatba illesztés nélkül, főnév nélkül, 'csak úgy magában'

egyes szám első személyben és ezek (csak) azok amit gyakran hallottak,

- az első 20 ige amit 'memorizáltak- héber (Bernam & Armon-Lotem,95)

(overgeneralization error)

nincs 3 éves kor alatt, ami azt mutatja hogy nincs séma vagy szabály

(Bowermann,82,88; Pinker,89)

...

teszt - nemszavak

15 másfél - 2 éves - 10 nap naponta két új ige és 2 főnév többször, 10 napig

Look! Meeking!

Look! The wug!

Look what Erni is doing to Big Bird! It is calles meeking!

- nincs különbség a főnév megértésben/használatban
- nagy különbség - a főneveket kombinálja (I see wug! I pushing wug (14/gyerek)
- csak egyszer fordul elő, hogy az igét is használja - *I meeking it!*

csak 3 év alatt

3 év felett 10-ből 8 megy

a csak megértés - 90%-ban korrekt (10/10) 3;8 évesnél, 10/3 a 2;9 évesnél
spanyol, portugál, héber, angol

a/an (angol) névelő használata (Corpus-ból)

nem tudják, csak fokozatosan alakul ki - (Pine et al, 13)

a szintaktikailag rossz mondat 'javítása'

SOV: *Ernie the cow tamming*

VSO: *Gopping Ernie the tree*

-a gyerekek hezitálnak, tudják(?!!!!!!), hogy a konstrukció furcsa,
de ez nem írja át a tendenciát, amivel utánozzák a felnőttet - (3 év alatt)

12/1 SVO-ban reprodukálja a 2;8 éves

12/4 3;6 évesnél

12/8 4;4 évesnél

szintaktikailag jó mondat

a 2 éves angol gyerek tudja, pusher megelőzi a push-t és a pushee csak utána jön, de nem generalizálja más igékre (Tomasello, 92)

aszintaktikus mondat

a gyerek soha nem mondja azt, hogy '*Mary hit I*'.
- mert nem hallotta soha (Tomasello, 92)

magyarázatok a 'teljesítmény javulás'-ra:

entrenchment: minél gyakrabban hallja egy kombinációban annál stabilabb nál

- *come/arrive, take/remove, hit/strike, disappear/vanish*

- *Taming the ball. vs. Making the ball tam*

preemption: ha azt várja(!), hogy '*He disappeared the rabbit.*', de azt hallja hogy '*He made the rabbit disappear.*' akkor az utóbbit használja

az entrenchment 3 év körül kezdődik, a preemption 4 és fél év körül,

de csak két vizsgálat *Brooks et al 99; Brooks & Tomasello 99*

**a generativista álláspont a fenti adatok ellenére hogy a nyelvtan kész,
de 'külső faktorok' hatnak a valódi kompetencia kialakulására**

pl.

- memória, feldolgozási korlátok - Vallian,91
- pragmatikai korlátok - Wessenbaum,92
- de, gyerekek akik nem kezelik jól a tárgyias igéket, jól használják a főneveket, produktívak új főnevekkel, konzervatívak , és tárgyias igét is használnak, ha a felnőtt korábban említette - Clahsen,96
- érés kell hozzá (Wexler,94 Rizzi,93) de nincs tesztje - Clahsen,96
- fokozatos fejlődés (lexicalism) absztrakt tudás és lexikon kiépítés
- Pinker 84-89 az angolra - listaképzés (-szintaxisra, -tapasztalati kategóriákra,
 - az ágens, téma, cél összekötése - de más nyelvekre nem jó
- (Lieven et a, 97 Bowerman 90,97)

gyerekek tanulási technikái

- nagyrészen utánnézéssel
- Meltzoff ,95 a 18 hónapos reprodukálja, akkor is ha a felnőtt nem fejezte be
- Carpenter et al 98 16 hónapos reprodukálja a felnőtt tudatos akcióit, a véletleneket nem

structure combining (?)

a gyerekek:

első számban beszélnek
nincs tagadás
jelen idő
nincs komplementarizáció

konkrét, helyhez kötött
(ott a felnőtt, vagy társ
a teszhelyzetben)

Cognitive functional linguistics:

1. - egyedi, item-based konstrukció-tanulás
2. - minta keresés (valószínűségek, sorozatok ...)
3. - absztrakció képzés
4. - hierarchia képzés

betegségek: grammatical specific language impairment G-SLI

szenzo-motoros hiba:

látás, hallás, mozgató rendszerek sérülése miatt

kifejezés hiba:

névelő kihagyás, vagy egyáltalán nincs

egyes szám többes szám tévesztés '*mice eater/rats eater*'

- a nyelvi rendszeren belül egyes képességek/funkciók **egyenként is sérülhetnek** és nem input hiba okozza - (van der Lely&Christian,00)
- beszédfunkciók abnormális lateralizációja (jobb temporális) ASD-nél

ASD nyelv(tan) és kogníció disszociációja

- a lexikai és szemantikai képességek több kognitív funkcióval vannak kapcsolatban és együtt fejlődnek
- a morfológiai és szintaktikai képességek pedig nem függenek más kognitív funkcióktól
(Curtiss, 81)

a lektor kommentárja:

- Tomasellot nem lehet megverni a saját játékában, de a pályáján igen
- a kontinuitás hipotézist nem lehet csak úgy cáfolni, hogy mit nem tud a gyerek (a felnőtt sem 100%-os)
- a nyelvi kompetenciát a felnőttek nézőpontjából nézzük
nincs készen a 'high cognition' ami pl. absztrakcióhoz kell
a teszhelyzetben jelenidőben a felnőtt, az aktuális tevékenységről szól a beszéd (baby talk, telefonál, kifejezés (modulált hang, arc, gesztus ... (YouTube videók)
- ha nincs jeltanulás (szó) akkor hogy lesz nyelv?
- a nemszó is szó! - szintaktikailag helyes mondatban is
- a gyermeki kognitív fejlődése soktényezős (szenzoros és motoros is)
a jelentés-nyelvtan disszociáció + sz/m betegség
- emocionális fejlődés
- ToM (theory of mind) a gyerek olvassa a felnőtt (társ) szándékát, s arra reagál
- szenzitív periódus, beindított fejlődés - hálózatok fejlődése
- intrauterén expozíció (40. héttől reagál a beszédre)
- újszülött agy válaszol a szótag szekvenciákra - (Gervain,11)
- belső beszéd - állandóan gyakorol (default network- Raichle,95)
- ...